

AKCIJA POZEJDON '99

“POSEIDON-99” Operation

Zvezdan Božič*

Povzetek

Slovensko-ameriška akcija Pozejdon '99 je bila zamišljena in izpeljana kot neposredno nadaljevanje treh uspešnih akcij: Morski konjiček '97, Divex Compos '97 in Divex '98. Hkrati so potekale tri aktivnosti, in sicer preiskovanje morskega dna s sonarjem, pregledovanje možnih pozicij neeksplodiranih ubojnih sredstev (NUS) ter odstranjevanje in uničevanje NUS iz našega morja. Izvedba akcije je bila tudi logistično in organizacijsko zelo zahtevna, saj je v njej sodelovalo veliko ljudi iz različnih organov, služb in podjetij. Poseben poudarek je bil dan varnostnemu vidiku, saj je vsako ravnanje z NUS precej tvegano. Akcija se je končala zelo uspešno in v obojestransko zadovoljstvo tako ameriške kot naše strani. Posledica je bil dogovor o naslednji skupni akciji Divex 2000.

Abstract

The joint Slovene-American “POSEIDON-99” operation was planned and organized as a direct continuation of three previous, successful operations (“Seahorse-97”, “Divex Compos-97” and “Divex-98”). The operation consisted of three parallel activities: searching of the sea bottom with sonars, investigation of possible locations of EODs, and the removal of EODs from the Slovene sea and their destruction. The operation itself was quite complex from the logistic and organizational aspects, as a great many persons from various government bodies, services and companies participated. Special emphasis is given to the safety aspect of the operation, as the handling of EODs is very risky. The operation was successfully concluded to the mutual satisfaction of both sides. The final analysis of the “POSEIDON-99” operation resulted in an agreement on the organization of a new operation named “DIVEX-2000”.

Uvod

Problem neeksplodiranih ubojnih sredstev (NUS) v slovenskem morju obstaja že iz prvih let po koncu druge svetovne vojne, ko se je začelo razminiranje minskih polj pred zahodno obalo Istre, v slovenskem delu Jadrana oz. v Tržaškem zalivu. Uničevanje min je potekalo na različne načine in z različnimi postopki (uničenje v morju, na obali in uničenje v notranjosti države na vojaških poligonih – poligon 208).

Število NUS, najdenih v morju, se je v 80. letih povečalo. Ribiči so v mreže zajemali v glavnem morske mine nemške, italijanske in angloameriške izdelave, težke od 50 do 200 kg.

Zaradi novih načinov in tehnologije ulova rib in z usmeritvijo slovenske ribiške flote v slovenski del Jadrana (po osamosvojitvi), se je v zadnjih letih občutno povečalo število NUS, najdenih v priobalnem morju. Med temi najdenimi NUS so tudi morske mine, katerih masa presega 900 kg.

V treh predhodnih akcijah je bilo najdenih osem novih morskih min, tri pa so bile odstranjene in uničene. Vse mine so bile najdene v bližini naseljenih predelov, plaž oz. na morskih poteh in na ribolovnih območjih. Da bi zagotovili varno plovbo, kot tudi varno tehnološko in turistično izkoriščanje morja in splošno varnost, je bilo treba nadaljevati s podobnimi akcijami. Ena od teh je bila Pozejdon '99.

Namen akcije

Slovensko-ameriška akcija je bila namenjena iskanju, odstranjevanju in uničenju najdenih NUS na določenih lokacijah. Enota ameriške mornarice je pri tem sodelovala s sonarjem za iskanje in identifikacijo NUS. Preiskovanje morskega dna, identifikacija NUS, natančno lociranje in vnos podatkov v pomorsko karto ter oblikovanje prostorsko urejene zbirke podatkov je potekalo v sodelovanju med pripadniki enot Civilne zaščite (CZ) za varstvo pred NUS, pirotehnikmi Slovenske vojske (SV) in enoto potapljačev ameriške mornarice. Slednji so naše potapljače seznanili s postopki potapljanja in ravnanja z NUS, ki jih uporabljajo v državah zveze NATO.

* Ministrstvo za obrambo, Uprava za obrambo Koper, Ferrarska 5/b, Koper

Cilji akcije

- Na varen način natančno preiskati dno na določenih območjih v slovenskem morju.
- Identificirati že registrirane predmete na dnu, ki bi lahko bili NUS, in dobljene podatke vnesti v zbirko podatkov o NUS.
- Dvigniti tri NUS, jih prepeljati na ustrezno lokacijo in jih neškodljivo uničiti.
- Sodelujoče pripadnike enot CZ za varstvo pred NUS seznaniti s postopki in mednarodnimi standardi pri odkrivanju, označevanju, dviganju in uničevanju NUS v morju.

Potek akcije

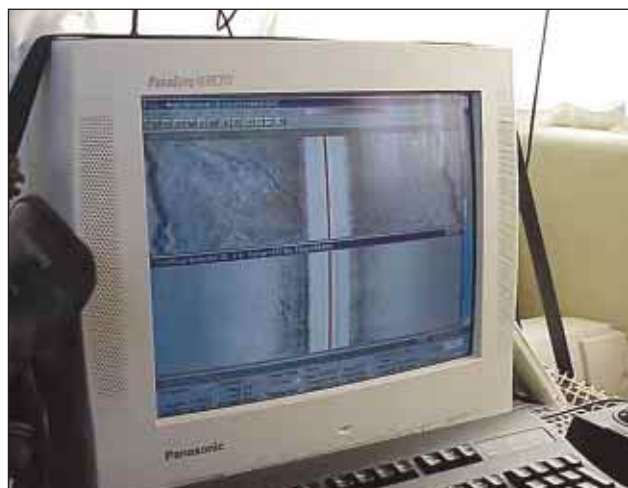
Slovensko-ameriška akcija Pozejdon '99 je bila nadaljevanje akcij Morski konjiček '97 (odstranjevanje NUS z morskega dna), Divex '97 in Divex '98. Preiskovanje morskega dna in odstranjevanje NUS z morskega dna je potekalo od 4. do 14. oktobra 1999 v celotnem slovenskem morju.

Akcija je bila široko zastavljena, zato je v njej sodelovalo veliko ljudi, razporejenih v posamezne skupine s konkretnimi nalogami in zadolžitvami. Imele so dogovorjena imena, ki so se uporabljala pri radijskih komunikacijah.

Kdo je sodeloval v akciji

- Skupina Salpa – potapljači (slovenski in ameriški), ki so pregledovali predmete, najdene na morskem dnu.
- Skupina Mina – potapljači, pripadniki enot za varstvo pred NUS, potapljač pirotehnik SV in nekaj ameriških potapljačev pirotehnikov, ki so pregledovali morsko dno in identificirali NUS, poskrbeli za dvig NUS z dna in za prevoz do mesta dviga iz morja.
- Skupina NUS – pripadniki enot CZ za varstvo pred NUS, ki so mine dvignili iz morja, jih po cesti prepeljali do poligona in jih tam uničili.

- Skupina Sonar – enota ameriške vojske (US Navy), ki je s sonarjem in s pomočjo GPS preiskovala morsko dno na dveh območjih ter na dnu zabeležila predmete na dnu, ki bi lahko bili NUS.
- Skupina Gaza je zagotavljala zdravstveno varstvo, vključno z barokomoro.
- 430. mornariški divizion je izvajal različne naloge (prevozi, namestitve, prehrana).
- Uprava RS za pomorstvo Koper, ki deluje v okviru Ministrstva RS za promet in zveze, je zagotavljala fizično varovanje območja aktivnosti na morju (obveščanje upravljalcev plovil in odvracanje nepoklicanih oseb z območja, kjer so potekale dejavnosti v okviru akcije).
- Policijska uprava Koper, ki deluje v okviru Ministrstva RS za notranje zadeve, je varovala prevoz NUS po cesti in nudila pomoč pri varovanju na morju.

Slika 1. Računalniški ekran podvodnega sonarja, s katerim so pripadniki ameriške vojne mornarice pregledovali naše morsko dno (foto: UO Koper)
Figure 1. Computer screen of underwater sonar used by American marines to search the sea bottom (photo: UO Koper)

Slika 2. Morska mina EMC 300, t. i. ježevka, med dvigom iz morja. Na levi strani ob mini visijo podvodna padala, ki so služila za dvig in prevoz po morju (foto: UO Koper)
Figure 2. EMC-300 sea mine is being lifted from the sea. To the left, alongside the mine, are underwater parachutes used for lifting and sea transport (photo: UO Koper)

Slika 3. Morska mina LMB III 987, t. i. svinja, je pripravljena za prevoz na posebni prikolici NUS (foto: UO Koper)
Figure 3. LMB II-987 sea mine is ready for transport on a special EOD trailer (photo: UO Koper)

- Regijska enota za podporo CZ je zagotavljala logistično podporo pri izvajanju akcije.

V akciji je vsak dan sodelovalo povprečno 35 slovenskih udeležencev in 13 pripadnikov ameriške vojske.

Elaborat za izvedbo akcije sta pripravila Uprava za obrambo Koper, ki deluje v okviru Ministrstva RS za obrambo, in obalni štab CZ. Podlaga za pripravo elaborata je bil sklep Vlade RS ter izkušnje in ugotovitve iz prejšnjih akcij.

Bazni tabor vseh skupin je bil na carinskem pomolu, operativni sestanki pa so potekali na izpostavi Uprave za obrambo v Izoli.

Organiziranje in vodenje akcije

Akcijo sta organizirali Uprava RS za zaščito in reševanje pri Ministrstvu RS za obrambo in Uprava za obrambo Koper.

Vodil jo je poveljnik obalnega štaba CZ skupaj z operativnim vodstvom akcije.

Rezultati akcije Pozejdon '99

Zaradi lažjega pregleda rezultatov dela v omenjeni akciji bomo поблиže pregledali dejavnosti posameznih skupin.

Skupina Sonar

Pregledali so približno eno tretjino predvidenega območja. Odkrila je 20 domnevnih lokacij NUS (4 na območju Debeloga rtiča in 16 na območju med Izolo in Koprom).

Vsega predvidenega območja niso mogli pregledati, ker se jim je pokvaril sonar, ki jim ga do konca akcije ni uspelo popraviti.

Skupina Salpa

Opravili so 61 potopov (47 potopov domači potapljači in 14 potopov ameriški potapljači). Pregledali so 34 lokacij (območje rta Madonna – Piran in območje rta Ronek).

Našli so dve letalski morski mini cigari tipa LMB III 987 in dve kontaktni mini ježevki tipa EMC 300.

Skupina Mina

Po načrtu so uspešno odstranili tri NUS, eno NUS je bilo treba izkopati iz mulja, za drugo je bilo treba dodatno prirediti orodje za dvig. Skupina je dodatno preverila domneve o NUS pri Debelem rtiču in jih ovrgla.

Preizkusili so tudi novo vleko za NUS do obale brez uporabe splava, samo s pomočjo podvodnih padal, kar se je pokazalo za uporabno in varno.

Pri delu te skupine so sodelovali tudi ameriški potapljači pirotehnik, ki so poskusili dodatno onesposobiti letalsko morskino tipa LMB III 987, imenovano cigara, na dnu morja z uporabo linearnega kumulativnega naboja (shape charge). Preizkus je potekal uspešno in varno. Ta novost je predvsem dobrodošla z vidika varnosti. Linearni kumulativni naboj se namreč namesti na točno določeno mesto, kjer so vitalni deli mine, ki bi mino med njenim premikanjem lahko aktivirali. Z omenjenim nabojem se prebije ohišje mine in uniči njeno notranjost (mehanizme, električne povezave itd). Naboj se običajno ne namesti v predel mine, ki je napolnjen z eksplozivom, saj bi to povzročilo podvodno eksplozijo mine in posledično veliko škodo na flori in favni. S prebojem ohišja mine priteče v notranjost tudi morska voda, ki dodatno onesposobi posamezne dele mine. Opisani način onesposabljanja NUS je ustaljen in predpisan v državah članicah NATA.

Skupina NUS

Kot je bilo predvideno v elaboratu, so na poligon 208 prepeljali tri NUS in jih varno uničili, eno z eksplozijo, preostali dve pa z izžiganjem. Prevoz in uničevanje sta časovno in organizacijsko potekala usklajeno, s sodelovanjem policije in Zdravstvenega doma

Ugotovljene pomanjkljivosti in predlogi za nadaljnje delo

Iskanje in odstranjevanje NUS bi morali nadaljevati tudi v prihodnje. Predvsem bi bilo treba natančno preiskati domnevne lokacije NUS, ki so jih odkrili v prejšnjih akcijah in v tej akciji. Potapljače pirotehnik je treba čimprej opremiti s sodobno opremo (predvsem z nemagnetno in brezšumno opremo ter z ročnimi sonarji in GPS). Treba se je lotiti tudi strokovnega usposabljanja novih (mladih) potapljačev

Slika 4. Uničenje ene od min na poligonu 208 z izžiganjem vsebine (foto: UO Koper)
Figure 4. Destruction of a mine on polygon 208 by evaporation of its charge (photo: UO Koper)

Slika 5. Tako izgleda mina po uničenju z izžiganjem vsebine (foto: UO Koper)
Figure 5. A mine after being neutralized by evaporation (photo: UO Koper)

pirotehnikov, pripadnikov enot CZ za varstvo pred NUS in jih spodbuditi k učenju angleškega jezika.

Sklepne misli

Akcija je brez večjih odstopanj potekala v skladu z elaboratom. Dejavnosti so potekale brez večjih zapletov. Vse skupine so bile ustrezno usposobljene, primanjkovalo je le določene opreme za preiskovanje morskega dna, predvsem sonar s pripadajočo programsko opremo, podvodni ročni sonarji in naprave GPS. V akciji je bilo zelo uspešno uporabljeno novo vozilo CZ (UNIMOG). Po podatkih iz te in prejšnjih akcij je mogoče sklepati, da je na dnu slovenskega morja še več NUS. Zato je treba akcije iskanja in odstranjevanja NUS iz morja nadaljevati.

Uspešno je bilo preizkušeno onesposabljanje NUS na morskem dnu (shape charge) in vleka NUS do obale brez splava, samo s podvodnimi padali.

Slika 6. Prvič preizkušen način prevoza morskih min s podvodnimi padali. Mina je med prevozom 2 do 3 m pod morsko površino (foto: UO Koper)
Figure 6. Transport of sea mines with underground parachutes, first tested in practice. The mine is transported 2-3 metres below the water surface (photo: UO Koper)

Tudi z ameriške strani je bilo slišati veliko pohvalnih besed o organizaciji in poteku akcije. Tako je vodja skupine Salpa g. Tabaka izrazil veliko zadovoljstvo zaradi dobrih razmer za delo in odličnega sodelovanja s slovenskimi skupinami. Predlagal je nadaljnja sodelovanja. Tudi slovenska stran je zainteresirana za skupno nadaljevanje dela, predvsem na področju preiskovanja in odkrivanja NUS na morskem dnu, saj v Sloveniji nimamo ustrezne opreme in usposobljenih ljudi. Glede na dosedanje dolgoletno delo in izkušnje naših

pripadnikov enot CZ za varstvo pred NUS pa menimo, da so naši pripadniki CZ dovolj strokovno usposobljeni za dvig NUS iz morja, prevoz in uničenje, tako da pomoči ameriške vojske na tem področju ne potrebujemo.

Literatura

1. Božič, Z., 1999, Pozejdon-99, Revija Obramba, 11/99, 17.
2. Elaborat in končno poročilo za akcijo Pozejdon '99, Uprava za obrambo Koper, oktober 1999.